

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 glđ., za pol leta 1 glđ. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovoljijo pošiljati (frankirani) uredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa upravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. — O zvezi slovenskih učiteljskih društev. — O gluhonemih. — Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk. — Dopisi. — Razne stvari. — Inserati.

Ker se leto že bliža svojemu koncu, mnogo še jih je pa s „Popotnik-ovo“ naročnino na dolgu, tako vljudno prosimo vse one p. n. naročnike, katere to zadeva, da vendar enkrat storijo svojo dolžnost in nam z opominjanjem ne delajo nepotrebnega dela in stroškov. **Upravišтво.**

O zvezi slovenskih učiteljskih društev.

(Govoril Fr. Kocbek pri zborovanju celjskega učiteljskega društva dne 2. novembra t. l.)

Častiti tovariši!

Za današnji govor zbral sem si jako kočljivo stvar, tako da se nekoliko bojim, bodem jo li zamogel rešiti v vašo zadovoljnost ali ne. Namenil sem se danes spregovoriti nekaj „o zvezi slovenskih učiteljskih društev“. Prédno pak govorim o postavljeni si zadači sami, treba je nekaj spomeniti v obče o učiteljskih društvih.

Kake ogromne važnosti so učiteljska društva za nas, mi pač ni potreba posebej povdarjati, in to tem manje, ker nam je isto povedal pred kratkim jeden naših tovarišev na tem mestu (g. Zupanek „O imenitnosti učiteljskih društev“ — glej „Popotnik“ št. 11). To važnost je učiteljstvo tudi več ali manje spoznalo, kar nam svedoči precejšno število takih društev po raznih šolskih okrajih. — Učitelji so pa dalje še sprevideli, da jim posamezna društva ne koristijo toliko, kakor bi bilo želeli, zlasti tedaj ne, ako ne postopajo solidarno. Dokler hodi vsako pojedino društvo svojo pot, ne ustrezajoč željam drugih enakih društev, ne zamore celi učiteljski stan vspešno povzdigniti svojega glasu, kadar to zahtevajo okoliščine. Le skupnost ima moč, ima vpljiv! Zato so se omislile zveze učiteljskih društev, katere imajo nalog zastopati interes celega stanu. Take zveze priredili so si pa učitelji večidel le za posamezne kronovine. Tudi na Štajerskem je taka zveza, v kateri nahajamo vsa štajerska učiteljska društva, razen nekaterih spodnještajerskih.

Ali te deželne zveze še nekaterim niso bile dovolj. Osobito nemški učitelji postavili so se zadnja leta ekskluzivno na narodno-nemško stališče, ustvarivši si „Deutsch-österreichischen Lehrerbund“. Že ta čin, še več pa čudno obnašanje nemških tovarišev proti slovanskim prisiliti je moralo zadnje, da si ustanovijo svoje zveze.

In tako se je razcepilo avstrijsko učiteljstvo na več skupin, katerim je spojilna vez bila jedna in ista národnost. Kaj tudi čuda! Dočim se narodnostni boj bije vedno hujše na vseh platéh in v vseh slojih národov, treba je tudi učiteljem kot odgojiteljem svojega roda postaviti se odločno na národno stališče. Kaj lepo peje o tem naš dični pesnik S. Gregorčič, veleč:

„Pač sreč le domači glas
Mehkó se in sladko prilega.
On sreč pravi vé izraz
In spet mogočno k sreč sega —
Domač glas le nosi spás!“

In takó je prišlo, da so si učitelji raznih národov ustanovili svoje zveze, le mi Slovenci pogrešamo še je. Pa tudi pri nas jelo se je misliti na zjedinenje vseh slovenskih sobratov naših. Vzrok temu so bili večji del, kakor sem že poprej rekel, nemški tovariši. Naj navedem tu besede, katere je pisal „Učiteljski Tovariš“ 1885. str. 141 o priliki izstopa ptujskega učiteljskega društva iz štajerske zveze: „Vsaj nemški kolegi za nas slovenske sotrudnike kaže le malo sodružne ljubavi ter smešijo to, kar je nam najdražje, najljubše: naš materin jezik. Čemu tudi podpirati ljudi, ki ne umó takta in ki hlinijo kolegijalnost le takrat, kadar česa potrebujejo od slovenskega sobrata. Tú pač velja: Svoji k svojim!“

Kolike važnosti je zveza vseh slovenskih učiteljskih društev za naš stan za naše národno šolstvo, ne bodem posebej naglaševal. Saj ga menda ni slovenskega učitelja, ki bi ne imel globokega prepričanja, da je treba nekaj storiti, da se zjedini. Le v skupnosti, v združbi je moč. Slovenskim učiteljem pa ni treba samo národno šolstvo naše povzdigniti na višjo stopinjo, potezati se nam je tudi za gmotni in duševni interes, braniti našo čast proti javnemu mnenju. To pa zamoremo storiti le takrat, kadar smo jedini, složni. Le celokupen stan zamore se vspéšno braniti proti vsem napadom zamore si povzdigniti svoj ugled ter braniti svojo čast. Ako smo složni, kažemo moč, in moč ima učinek!

Ne bodem vam dalje slikal nujne potrebe našega zjedinenja, koja je obče pripoznana. Nekaj let izišlo je po naših glasilih že toliko člankov, povdarjajočih složnost, skupnost učiteljstva, slišalo se je toliko klicev v vseh varijantah po združenju, zjedinenju učiteljstva slovenskega, a vendar se lepa misel ni dejanski izvršila. Potrebno se mi zdi, da nekaj teh pozivov navedem, akopram vem, da ste jih večino že svoje dni sami čitali. Nu ipak bode dobro, da primerjamo razne izjave.

Prvi namen, združiti vse slovensko učiteljstvo, imeli so izvestno možje, ki so leta 1871 „Učiteljsko društvo za Kranjsko“ preosnovali v „Slovensko učiteljsko društvo“. Istodobnega poziva k obilnemu pristopu sicer nisem čital, a mislim si lahko, da je slovel na vse učitelje slovenskih pokrajin.

Od tega časa pak do leta 1885 ni se mnogo govorilo in pisalo o zjedinenju slovenskih učiteljev. Zadnja tri leta še le razpravljalo se je pereče vprašanje živahneje.

„Učit. Tov.“ leta 1885, št. 9 ima dopis, kjer pravi: „Slednje dni prinese je prvi naš dnevnik „Slov. Narod“ znamenit članek iz peresa štajerskega uči-

telja, ki je učitelje slovenske navduševal, naj obilno pristopijo k „Slov. učit. društvu“, naj se združijo tesno ter solidarno postopajo v vsem, kar se tiče njih stanu, časti in interesov. Temu mora sigurno vsakdo pritrditi, ki se čuti istinito slovenskega národnega učitelja!“

Isti letnik št. 23 prinesel je članek „Ohrabrimo se!“ iz peresa našega tovariša g. A. Gradišnika, v katerem v krepkih in jedernatih besedah vzpodbuja naše tovariše k združitvi. Tu naj navedem samo konec istiga spisa doslovno: „Ustvarjajmo si društva in spojimo le-ta v ozko zvezo med seboj!“ Poglejte naše tovariše med Nemci, Čehi in Hrvati! Ozrimo se nanje, in glejmo, kaj premore prava sodružnost in bratska ljubav. Posnemajmo jih! Upoznajmo se med seboj! Bodimo brati med brati, svoji med svojimi! Ohrabrimo se! Samozavest, važnost našega posla, naj nas ojači! Vsi za jednega, jeden za vse: to naj bode naše gëslo! In v tem bomo močni, srečni ter v bran stavili se bomo svojim protivnikom!

Proč z nemarnostjo! Odločno se združujmo na tiru svojih pravic! Ne molčimo, govorimo! Skupno kažimo, da smo si v svesti svoje veljave ter da ne znamo samó za dolžnosti svoje, marveč, da poznamo tudi svoje pravice!

„Torej sodrugi premili, na delo! V združitvi je moč in napredek!“

(Dalje sledi.)

O gluhonemih.

(Dalje.)

4. Učna tvarina in učni načrt.

Rössler tako-le misli o poučevanju (oziróma koristi poučevanja) gluhonemega otroka v ljudski šoli in o tvarini okolu katere naj se suče pouk: „Jasno je, da se bo gluhonem otrok, brez da se pouk slušječim prikrajša in brez posebnih zahtev do učitelja, vzporedno s slušječimi z vspehom udeleževal pouka v pisanju, risanju, v početnem računanju, in deloma tudi v nazornem nauku, in sicer pri vsakem učitelju.

Sodelovanje (gluhonemega otroka), pri teh predmetih otroku v obrazovalnem in poučnem obziru mnogo koristi. Ne le, da je ta čas, katerega je v šoli, varovan nevarnosti, lenega pohajkovanja in postopanja, privadi se strahu in rednemu delu, nja razum se krepi, v občevanju s součenci in učiteljem se vekša in širi sposobnost za sporazumevanje, in telokretni jezik se razvija in bogati.

V pouku in izvrševanju nalog se uči biti pozoren in se privadi, da je lahko dalje časa obrnen s svojimi močmi na isti predmet, in da je dalje časa pri istem delu. Vežba si tudi oči in roko in s tem, da se uči pisati črke in besede, da se seznani s števili do 10 in več, in da se nauči jih pisati ter z njimi operirati, — s tem se sposobnost za uk pri njem zvekša in otrok se pripravlja za poučevanje v gluhonemnici. Kolik hasek! — Vrh tega lahko učitelj stariše, ker je otroka bolj spoznal, navaja, kako ga je doma odgojevali.“

Hill, mnogo izveden strokovnjak, pa v teh le šestih stavkih označi učno tvarino:

a) Gluhonem otrok naj se privadi v ljudski šoli šolskemu strahu in redu.

b) Vadi naj se v mehaničnem pisanju.

c) Nauči se naj risati priprostih likov in zrisov.

d) Seznanj naj se s števili do 10 in dalje in s številkami v tem številnem krogu.

e) Nauči naj se pisati imena predmetov la-tnosti in dejanj.

f) Vežba naj se mu glas s tem, da se mu izvablajo posamni glasi.

Oba strokovnjaka hočeta in zahtevata isto. A Hill je bolj določen in jasen. Mi se bomo njegovega reda držali, ker so tudi drugi slični načrti za poučevanje gluhonemih otrok v ljudski šoli v tem smislu sestavljeni in urejeni.

a) Otrok naj se privadi šolskemu strahu in redu.

Kakor slušče, navaditi je gluhonemega otroka, da bo razoglav mirno in spodobno stopil v šolsko sobo, da bo učitelja pozdravil s priklonom, da bo dal klobuk ali kapo na določeno mesto, da bo šel na svoj prostor, da bo ostal na svojem prostoru, da se ne bo med poukom oziral, smejal, se z drugimi pomenkoval (telokretno), da sploh ne bo pouka motil, nego pazil ali delal svojo nalogo; dalje, da bo z drugimi vred vstal k molitvi, ali, če kdo v šolo pride ali iz šole gre, da bo roko vzdignil ter prosil, ako hoče kaj imeti ali iti na stran, da bo po končanem uku mirno spravil svoje reči, da bo v vrsti in redu šel iz šolske sobe, da se bo po poti lepo vedel, ter se znanim ljudem odkrival itd. Kako je postopati z gluhonemim otrokom, da bo ubogal in brez obotavljanja storil, kar se mu naloži, povedal sem že na drugem mestu,

b) in c) Pisanje in risanje.

Vaje v pisanju in risanju imajo uriti roko in oko. Sprva so (vaje v risanju tudi pozneje) združene te vaje z nazornim naukom. Predmeti, ki se v nazornem nauku pogovorijo, dajo povod in gradivo za pisanje in risanje. Sluščemu otroku se pové, gluhonememu pa pokaže, od kod je vzeto, kar se piše ali riše; n. pr. stoječa črta, od stoječe, ležeča od ležeče, poševna od sloneče palčice; zgoraj vpognena je narisana bič („∩“), spodaj vpognena krevelj („∪“), zgoraj in spodaj vpognena mesarski krevelj („2“); kvadrat je šipa, pravokotnik tabla itd. Kar naj piše ali riše se mora sluščemu, kakor gluhonememu otroku, pokazati, kje naj začne, kako vleče in kje neha s črtalom ali svinčnikom. Na pogoške in napake se opozorijo slušči učenci z besedo in razkazovanjem; gluhonememu je napako pokazati, in s pravo potezo primerjati. V pisanju gledati je na razločnost, a v risanju na preciznost in snažnost. Oboje se pri gluhonemem otroku lahko doseže.

Ako bi gluhonem otrok več risal, kakor se dobi gradiva iz nazornega nauka, riše naj obrise predmetov iz svojega zoriokroga, nikdar naj se mu ne predloži za risanje kaj takega, kar ne pozna. Kaj nepoznatega risati bi mu malo koristilo, dočim mu risanje znanih predmetov pomaga, da lažje in natančneje spoznava reči, in da se mnogokrat s pomočjo risanja hitreje in točnije sporazume. Pri vajah v pisanju in risanju se ne bo treba učitelju veliko baviti z gluhonemim otrokom; napredoval bo brez posebnega navajanja z drugimi vred; ker je njegovo oko bolj bistro, še bo mnogo svojih součencev prekosil. Zgoraj sem rekel, da se naj koliko toliko jemlje gradivo za risanje iz nazornega nauka. Nisem pa povedal, kako se naj udeležuje otrok pouka v tem predmetu. Zategadel je treba, da nekoliko več spregovorim

O nazornem nauku.

Nazorni nauk navaja otroke k opazovanju, mu bistri oko, budi pazljivost, jasni in pomnožuje predoebe in uči razsojati. Ker gluhonem otrok vidi, tiplje, voľa, okuša, vé tehtati itd., ne bo brez haska udeleževal se nazornega nauka, če tudi pogreša jezika. Spoznaval bo na predmetih, obliko, velikost, dele, barvo, blišč, težo, trdost, mehkost; če so gladki ali raskavi, goli ali kosmati, premakljivi ali nepremakljivi in še mnogo drugih lastnosti. Ako se še bo navajal, da to, kar je spoznal, tudi zaznamenuje, bodi si s telokreti ali (pozneje) s črkami, bo nazorni nauk dokaj pospeševal duševni razvoj otroka.

Kako si mislim, da naj sodeluje gluhonem otrok pri nazornem nauku, pokazati hočem na posebnem slučaju. Učitelj pogovarja s slušečimi otroci, n. pr. mizo, katera stoji pred učenci tako, da jo vsi dobro vidijo ter morajo opazovati. Gluhonem otrok stopi na stran k mizi in učitelj vpraša: Kaj je to? Učenci odgovoré: To je miza. Gluhonem otrok mizo z rokama okroži. Učitelj: Kakšne barve je miza? Učenci: Miza je rujava. Gluhonememu otroku se pokaže na mizo in s prikimom na rujav papir, rujavo kapo, rujav klobuk. Z odkimom še lahko na kaj belega, črnega, zelenega. Uč.: Iz česa je miza? Učn. Miza je iz lesa. Gluhonememu otroku se kaže na mizo, pa s prikimom na kos lesa. (Z odkimom še na kos železa ali kamen). Uč.: Kaj ima miza? Učn.: Miza ima ploščo, noge, miznico, ključavnico in ključ. Malemu gluhomuteu se pokažejo ti deli in potem na prstih, koliko da jih je. Uč.: Čemu je miza? Učn.: Na mizi jemo, pišemo, rišemo; pri mizi sedimo, šivamo. Gluhomuteu se dādo primerni telokreti za ta opravila.

Tako in enako naj se udeležuje gluhonem učenec nazornega nauka; mislim, da slušeči otroci pri tem ne bodo znatne škode trpeli. Tudi ne rečem, da bi moral biti mali gluhomutee vsakokrat sodelujoč; samo tedaj, kadar se pogovarjajo važniši in razločniši (gluhomuteu ložje razumljivi) predmeti, naj sodeluje. Znabiti da še učitelj posebej žrtuje kako urico svojemu gluhonememu učencu; čim več predmetov je opazoval tem boljše.

d) Računanje.

V računanju se poučujejo dandanes polnočutni prvenci na podlagi neposrednega nazorovanja. Ne le pojmi posamnih števil, tudi operacije izvajajo se iz konkretnih slučajev, razkazanih na kroglicah, kockah, palčicah, pikah, črtah itd. Gluhonem otrok bo mogel toraj deloma vspešno in h krati s slušečimi učiti se računati. Popolnoma se seveda tudi v tem predmetu ne bo smel prepustiti splošnemu pouku, ako se hoče kaj več doseči. Treba bo, da se mu to, kar se je učil poleg svojih polnočutnih součencev, še enkrat ali večkrat posebej in na poseben način razloži in razjasni.

Z gluhonemim otrokom vsestransko obravnavati števila, kakor se računi s polnočutnimi prvenci, ne bo kazalo, ker bi bilo to za gluhonemega otroka pretežko. Če dobi jasne pojme o številih do 5, 10 in 20: če zna števila s številkami zaznamovati ter v tem številnem krogu sošteti in odšteti, to je zadosti; s tem moramo biti zadovoljni. Učiti ga pošteti, meriti in deliti, prepustimo gluhonemnici.

Ko se razširja in utemelja številni obseg do 5, sestavlja naj gluhomem otrok vspešno s polnočutnimi učenci s kockami, palčicami itd., števila ter naj pokaže zdaj s prsti, zdaj s pikami ali črticami na tablici, koliko je kocek (palčic itd.) na prvem drugem, tretjem, četrtem in petem mestu ali kúpu.

Za tem pride zaznamovanje števil s številkami. Učitelj naredi na tabli, 1, 2, 3, 4 in 5 pik (črtic, obročkov križcev) in poleg številke 1, 2, 3, 4 in 5. Dočim razlaga polnočutnim učencem, da pomeni prvo znamenje eno, drugo dve, tretje tri, četrto štiri, peto pet pik, črtic, kocek itd., kaže naj gluhomememu zdaj na številko zdaj na dotično število predočevalnih predmetov, ter na tak način tolmači, da pomeni prvo znamenje (1) eno, drugo (2) dve, tretje (3) tri, četrto (4) štiri, peto (5) pet reči. Potem se še kaže, in sicer ne po vrsti, ampak sem ter tja na številke in gluhomem učenec (tudi drugi) naj pokaže toliko prstov, vzdigne toliko palčic, naredi na tablico toliko pik, koliko pomeni pokazana številka. Drugokrat je zopet kazati 2, 4, 5, 1, 3, predmete in gluho-mutek (isto tako drugi) zapiše dotično številko.

Čez to stvarine treba potem pismenih vaj. Enkrat piše učenec (učenci) številke, drugokrat se mu napišejo številke in on zлага (dela) števila iz kocek, palčic, pik črtic...; še drugokrat se mu zložijo števila in on piše številke vsako po večkrat. Prihodna stopinja v računanju za gluhomemega otroka (tudi za polnočutne bi utegnili biti primerna) je, da otrok zložena (iz kocek itd. sestavljena) števila na vse mogoče dele razkrojuje, potem pa zopet sestavlja. Dve razloži na $1 + 1$ (seveda na raznih predmetih), potem pa spet sestavi; tri na $1 + 1 + 1$, na $2 + 1$ in na $1 + 2$ ter zopet sestavi. Enako pri 4 in 5. V začetku se učencu na prvem kupu pokaže, kako naj druge razdeli, poznej naj razkrojuje, kakor sam hoče, še pozneje se mu s številkami zaznamova, kako naj kúpe razlaga.

Tem vajam sledi soštevvanje. Naredi se s kockami 1, 2, 3, 4. Učenec pristavi povsod po 1, tako, da dobi na prvem mestu 2, na drugem 3, na tretjem 4, na četrtem 5. Tako se pristavi številom 1, 2, 3, po 2; številom 1 in 2 po 3, in številu 1 še 4; vse to pa na raznih predmetih. Te vaje se naj pozneje učencu s številkami zaznamovajo tako, da je število, katero je pridjati, na desni od onega, kateremu se ima prilčiti, znamenja $+$ ni treba rabiti.

Po tem rokovanju pride pismeno soštevvanje.

Učitelj napiše na položeno tablo številko, recimo 2; (in sicer veliko), na desni strani (ravno tako veliko) 1. Na številko 2 položi dve kocki, na številko 1 eno kocko; med številkami pa naredi znamenje $+$ ter pokaže, da pomeni križec, da se mora 1 sem na levo čez križec k 2 pomakniti ter z njima združiti; to tudi izvrši. Zdaj vzdigne vse tri kocke, ki so za trenutek na številki 2 ležale in je položi na desno stran od prejšnjih dveh števil ter naredi med številko 1 in tremi kockami s prikimom znamenje $=$; pod kockami, katere vzdigne, pa število 3. Enako se postopa pri 3, do 4, drugih slučajih, in gluhomem otrok bo znal pismeno soštevati. — Vaje in naloge.

Za pismenim soštevvanjem pride na vrsto odštevvanje in sicer najprej na kockah (kroglih palčicah...), potem pismeno. Pri obeh vrstah računanja se bo držati istega reda in sličnega postopanja, kakor sem ga označil pri soštevvanju. Tedaj odštevvanje 2 od 3, 4, 5; 3 od 4, in 5; 4 od 5. Potem se še odštevava

1 od 1, 2 od 2, 3 od 3, itd., vse na kockah, kroglicah.... Naloga se najprvo (na prvem kûpu) pokaže, učenec jo izvrši na drugih kupcih; drugič odjemava učenec kakor hoče; tretjič se mu operacije s številkami zaznamenujejo.

Pismeno odštevanje se uči, kakov pismeno soštevanje. Učitelj napiše na položeno tablo n. pr. številko 3, na desni od nje 1. Na 3 položi 3 kocke. Zdaj se naredi med 3 in 1 znamenje — ter pokaže, da se mora od 3 toliko odvzeti (— pomeni odvzeti), kakor kaže (pomeni) številka na desni od znamenja —, tedaj tukaj 1. Z desno se potem 1 kocka odvzame; ostali dve pa se položita na desno stran. Med številko 1, pa dvema kockama naredi se znamenje =; pod kockama pa zapiše številko 2, in operacija je končana. Tako na 2. do 3. drugih slučajih. — Vaje in naloge.

Kakor do 5 postopa se v številnem krogu do 10 in 20, samo da se opušča razkazovanje in rokovanje na tolikih vrstah predmetov; od 10 naprej zadostujejo samo kroglice na številnem stroju.

Koliko in v katerih delih bo mogel gluhonem učenec skupno s slušječimi učenci se poučevati v računanju, lahko zdaj vsak učitelj sam razsodi.

(Dalje sledi.)

Marka Fabija Kvintilijana govorniški pouk.

Iz latinskega jezika preložil prof. Fr. Brežnik.

(Dalje.)

Poglavje 5.

Vrline in napake izrazov.

Ker se mora tedaj vsak govor po treh vrlinah odlikovati, namreč pravilnosti, jasnosti in krasoti (kajti primernost govora, ki je glavna stvar, premnogi krasoti prištevajo) in zna ravno toliko napak imeti, ki so vrlinam nasprotni, naj vsak vodilo pravilnega govorjenja presoja, ki je prvi del slovnice. To izhaja ali iz posameznih besed ali skupin. Želim, da se beseda „verbum“ tukaj splošno razume, kajti pomen je dvoji: prvi poznamenuje vse, iz česar se govor sestavlja, kakor Horacij¹⁾ pravi:

Verbaque provisam rem non invita sequentur (ako nabral si gradivo, besed ne bo manjkalo nikdar); v drugič pomenja besedno pleme n. pr. lego. scribo. Da so se te dvoumnosti izognili, so nekateri rajše rabili voces, locutiones, dictiones. Posamečne besede so ali domače ali tuje, ali nesestavljene ali sestavljene, ali v prvotnem ali v prenesenem pomenu, ali v navadi ali novo skovane.

V eni sami besedi se ložje napaka nahaja kakor prednost. Ako hočemo kaj izvrstnega, lepega, veličastnega povedati, posreči nam se vse jedno v zvezi in skladu govora; zatorej hvalimo stvarjem primerne izraze. Pri posamezni besedi se da le blagoglasje spoznati ki se *subponitur* imenuje; in to ima izraze tako izbrati, da se izmed dveh besed, ki to isto pomenjata in jednako veljata, lepše glasečej prednost da.

¹⁾ Horat. ars poet. 311.

Prvič naj se ne nahajajo v govoru barbarizmi in solecizmi, ki ga popačijo. Ker se pa te napake včasih razgovarjajo ali z navado ali s pisateljsko veljavo ali starostjo ali naposled s podobnostjo vrlinam; — kajti dostikrat je težko one od figur ločiti — mora jezikoslovec, da ga tako nevarno opazovanje ne prevvari, prav natančno to razločevati, o čemur hočem bolj obširno tam govoriti, kjer bo treba figuro ¹⁾ govora razpravljati. Dotlej naj velja napaka, ki se v posameznih besedah napravi, kot barbarizem. Morda mi kdo odvrne, „ali“ ²⁾ je to tolikega dela vredno, katero je bahaje se obljubil? — A kdo ne vé tega, da drugi barbarizmi nastanejo pri pisanju, drugi med govorjenjem; — ker se mora to, kar se napačno piše, tudi napačno izgovarjati; napačno izgovorjene besede pa se ne pišejo vsakokrat tudi napačno — da ona prva napaka izvira iz dodatkov, odvzetja, premembe in prestave, druga iz razdelitve, posnetja, aspiracije in naglasa? Pa naj si bo to malenkostno, dečki se vendar tega učé in jezikoslovce opominjam na njihov posel. In če je kateri izmed njih celó neolikan in še le v predvežo te umetnosti prišel, ta naj se tega drži, kar je znano iz spisov veščakov v tej stroki; bolj učenj bodo mnogo pridejali, to pa najpreje, da ima beseda barbarizem različen pomen. V prvo vrsto spadajo tuje besede n. pr. če kdo afriško ali hispansko besedo v latinski govor vplete, kakor se navadno železo, s katerim se kolesa okivajo, *cantus* (obroč) imenuje, da-si jo Perzij ³⁾ kakor udomačeno rabi; tako je Katul ob Padu „*ploxenum*“ ⁴⁾ našel, in v Labjenovem ⁵⁾ govoru (mogoče da je ta govor Kornelija Gala) proti Poljonu je iz Galskega vzeta beseda „*casnar*“ ⁶⁾ = spremljevalec: kajti sardiško besedo „*mastruca*“, ⁷⁾ je Cicero zasmehovaje nalašč rabil. V drugo vrsto barbarizmov štejemo ono, ki nastajajo iz razpoloženja duše, kakor ljudje menijo, da je oni barbarško govoril, ki je kaj ošabno ali žugáje ali grozovito govoril. Tretja napaka barbarizma je, za katero med nižjim ljudstvom prav mnogo vzgledov najdeš in katere si vsak vstvariti zna, če besedi, katere koli hoče, črko ali zlog pridene ali odvzame, ali eno za drugo ali taisto na nepravem mestu postavi. Pa nekateri jemljejo skoraj navadno ponosni na svojo oliko one besede iz pesnikov in pisatelje, na katere se sklicujejo, obdolžujejo. Deček pa mora vedeti, da se to pri-

¹⁾ Kvintilijan razpravlja figure v IX, 1, 1—3.

²⁾ Kvintilijan se ozira na Horacijevo pesništvo (*ars. poet.* v. 138.).

³⁾ Aol. Perzij. Flak rojen l. 34 pr. Kr. v etrurskem mestu Volaterrae, je zložil „*Satirae*“, katere so bile mnogo čitane in občudovane.

⁴⁾ *Ploxenum* ali *ploxemum* je keltška beseda in pomenja „kripo“ na vozu (pred Katu Cl. 96. 6.)

⁵⁾ *Labjen* je bil sin Cezar-jevega podpoveljnika, ki je leta 49. iz častilakomnosti na Pompejevo stran prestopil in v bitki pri Mundi poginil. Mlajši Labjen, ki se je bojeval v bitki pri Filipih na strani Bruta in Kasija, je postal pozneje partski četovodja; naposled ga je vendar Antonijev podpoveljnik Ventidij premagal in Labjen je bil ubit. — Azinij Poljo je bil v domači vojski zaveznik Cezarjev. Po Cezarjevi smrti se je z Antonijem sprijaznil in je večkrat med triumvirji posredoval. — Kornelij Gal je bil namestnik v Egiptu in je v vojski med Oktavjanom in Antonijem prvega podpiral in vsled tega od Augusta izvanredno odlikovan bil. Zlagal je tudi žalostinke (*elegije*), katerih so Rimljani štiri knjige imeli. Kateri izmed njiju je omenjeni govor spisal, ni določeno.

⁶⁾ *Kasnar* je, kakor trdi Varo, oskovska beseda in pomenja starčeka.

⁷⁾ *Mastruca* pomeni „kožuh“; ta beseda je rabila tudi Umbričanu Plavtu (*Poenulus* 5, 5, 34.)

zanaša ali celó v hvalo šteje in bolje bo ga o manj znanih poučiti. Tako je Tinga iz Placencije¹⁾ (če njega karajočemu Hortenziju verjamemo) v eni besedi dva barbarizma napravil, ker je „precula“ mesto „pergula“²⁾ rabil, in g v c pretopil in črke prestavil, ker je r pred e postavil. Enij pa, ki je ravno isto napako v Mettíeo Fufettíeo³⁾ dvakrat napravil, se po pravici kot pesnik brani. Pa tudi v prózi je uže neka zamemba črk sprejeta. Tako govori Cicero o vojstvu Kanopitov,⁴⁾ sami se Canobi imenujejo; in Trasumennum mesto Tarsumennum so mnogi pisatelji branili, če tudi so črke predstavljene. Enako v drugih besedah; nahaja se na primer assentior, pa Sisena⁵⁾ je rekel assentio in mnogi so ali tega posnemali ali podobne primere, a bodi si da je ono pravilno, se brani soglasno vendar tudi to. Toda oni nalepotičeni in neumni učitelj bo ono za izpust, to za pristavo imel. So pa tudi nekatere besede, katere so posamne nedvomno napačne, v sestavi pa brez pogréska. Tako sta duo in tre pondo različna barbarizma: nasproti so dua pondo in tre pondo do današnjega dne vsi rabili, in Mesala⁶⁾ imenuje to rabo pravilno. Morda se bo bedasto zdelo trditi, da bo barbarizem, ki je napaka v eni besedi, po številih ali spolih kakor solecizem nastane; vendar niso besede scala in scopa in nasproti hordea in mulsa, naj le zamembo, izpust in pristavo črk dopuščajo, nič drugače napačne, kakor če se pluralne besede v ednini in singularne v množini rabijo; tako so sploh izgrešili, ki so gladia rekali. Pa meni zadostuje na to opozoriti, da se ne bi videlo, da sem tudi jaz v umetnosti, ki je vsled trdovratnosti nekaterih zamotana, sporne točke pomnožil.

Več natančnosti zahtevajo napake, ki se med govorjenjem pripeté, ker se njihovi vzgledi ne dajo po pisavi sporočiti, izimši one, ki so se v verze vrinili n. pr. ločitev glasov v Europæ in Asiaë in tej nasprotna napaka, katero Grki συναίρεσις in συναλοιπή imenujejo, mi pa complexio (sklopljenje dveh zlogov), kakorsna se nahaja pri P. Varonu⁷⁾:

Tum te flagrante deiectionum fulmine Plaethon.

Kajti če bi bil prosajski govor, bi se smele le iste črke kot pravi zlogi izgovarjati. Vrh tega ne utegneš onih napak, ki se vsled mere, ali kedar se

¹⁾ Cicero, Brutus cap. 46.

²⁾ Pergula pomenja menda to, kar slovenska beseda „preklja“; Rimljani so jo v vinogradih kakor mi kolje pri trtah rabili. V drugem oziru pomenja „Vorsprung des Hauses, kar mi „lopa“ imenujemo.

³⁾ Mettíeo Fufettíeo je Enij (ann. 2, 20) po starogrškem jeziku napravil mesto Mettí Fufettí. Mettíus Fufettíus pa je bil oni albanski diktator, ki je v boju med Albanci in Rimljani grozno poginil.

⁴⁾ Kanop je bilo mesto blizu zapadnega Nilovega izustja. Herodot (II. 17) imenuje mesto Κάνωβος.

⁵⁾ Sisena okoli 120 pr. Kr. rojen, je spisal obširno zgodovino in komentar k Plavtovim komedijam.

⁶⁾ Mesala Marka Valerij Mesala je slovel za časa cesarja Augusta kot natančen jezikoslovec, kot govornik se je odlikoval po kratkosti in olikanosti ter je kazal v govoru svojo plemenitost. (Kvint. X, 1, 113.) Njegove knjige o črki „s“ omenja Kvintilijan I, 7, 23. Od njega še imamo tudi knjigo „de progenie Augusti Caesaris“, v kateri nam je popisal rimsko zgodovino od Cezarja do Avgusta.

⁷⁾ Varo Publij Terencij Varo, rojen v Ataku v narbonenski Galiji (r. 82 u. 37. pr. Kr.) je bil v grški literaturi zelo olikan in je zložil raznovrstne pesni (Kvint. X, 1, 87.) Horacij (sat. T. 10, 46) omenja tudi Varonove satire.

kratek zlog podaljša, napravijo, razven v pesnih zapaziti n. pr. Italiani fato profugus,¹⁾ ali pa če dolgi kratek postane n. pr.:

Unius ob noxam et furias —;

pa tudi v pesnih se ne smejo kot napake zmatrati. Tiste napake, ki se napravijo pri izgovarjanju, se dajo le z ušesom premotriti; vendar bi se pri nas domilo, če nastane vsled aspiracije, bodi si, da napačno pridene ali izpusti, v pisavi napaka, ako je h črka ne pa znamenje. Navada je tudi v tej stvari se s časom večkrat spremenila. Stari so aspiracijo tudi pri vokalih zelo redkokrat rabili, ko so coeli in irei govorili: po tem je dolgo časa pri tem ostalo, konsonantov ne aspirirati, kakor v Gracii in triumphis; kmalu pa se je vrinila prepogostna raba aspiracije, tako da se še zdaj choronae, chenturiones, praecones v nekaterih napisih stojé, na katero napačno rabo je Katul²⁾ imeniten sišen napravil. Od tudi so nam se ohranile oblike, kakor vehementer, comprehendere in mihi, potem se nahaja tudi mehe meste me posebno pri starodavnih tragikih, v starih rokopisih.

Še težavniša je preiskava tenorov, katere so stari, kakor sem zvedel, tonores imenovali, ker je namreč beseda od Grkov izposojena, kateri τόνος (pravijo) ali akcentov³⁾, katere Grki προσωδία imenujejo, kedar jasen in zamolkel eden namesto družega stoji, kakor v besedi Camillus če se prvi zlog jasno izgovori; ali pa zamolkel mesto zategnenega, kakor v Cethegus in tukaj je prvi zlog jasen, ker na ta način se srednji spremeni; ali zategnen mesto zamolklega če se zlog se sledečim sklopi, v katerem slučaju oni dvojno napako napravijo, ki dva zloga v enega skrečijo in potem zategnejo. Pa to se večkrat v grških imenih zgodi, n. pr. Atreus, katero besedo so nam mladenčem vrlo učeni staréki navadno z visoko naglasenim prvim zlogom izgovarjali, tako da mora potem drugi zamolkel biti, ravno tako Nerei in Terei. Ta pravila o naglasu so znana.

Sicer pa vem, da nekateri učenjaki, med njimi tudi jezikoslovci tako učijo in govorijo, da dajo v razloček naglasov včasí zadnjemu zlogu besede naglas na priliko:

Quae circum litora circum

Piscosos scopulos,

da nihče ne misli, če bi drugi zlog zamolkel bil, da se omenja cirkus, ampak okrožje. Enako končajo prašalni quae s zamolklim, primerjalni z jasnim naglasom; to pa le pri prislovih in zaimkih branijo, pri katerih se držijo starega pravila. Meni se vidi položaj v tem spremenjen, ker tukaj besede vežemo. Zakaj če rečem circum litora, menim tako rekoč eno besedo s zamolčano ločitvijo in tako je kakor v eni sami besedi le eden zlog z jasnim naglasom, kar se nahaja v znanim:

Troiae qui primus ab oris.

Zgodi se pa tudi da mera naglas spremeni n. pr.:

¹⁾ Verzi Vergilijeevi (Aen. I, 6 in 45.)

²⁾ Katul zasmehuje v 84. epistuli nekega Arija, kateri je mislil, da krasno govori, ako prav dostikrat aspiruje:

Chommoda dicebat, si quando cmmoda vellet

Dicere, et hinsidias Arius insidias.

Celo Hionius pravi mesto Jonius.

³⁾ Verg. Georg. III, 234.

Pecudes pietaeque volucres; ¹⁾ kajti *volucres* berem z jasno naglašenim srednjim zlogom, ker če tudi je prirodno kratek, vendar postavno dolg, da ne nastane iambus, katerega herojski vers nima. Posamezno bodo te besede pravilne, če bo pa navada preobladala, bo staro pravilo jezika zginilo; to pravilo je pri Grkih težje, ker imajo več razrečij, katere *διζλεπτοι* imenujejo, in to, kar je v tem napačno, je v onem pravilno; pri nas pa se da to prav kratko povedati. Kajti v vsaki besedi menjava jasen glas med tremi zlogi, bodi si, da so ti sami v besedi, bodi si, da zadnji in med temi je naglašen ali predzadnji ali tretji od zadej. Na dalje bo o treh, o katerih govorim, srednji zlog, ako je dolg ali jasen ali zategnen naglas imel; če je pa taisti kratek, bo vsikdar zamolklo naglašen, in bo tretjemu zloge od zadej jasen naglas dal. Pa v vsaki besedi je vsakokrat jasno naglašen zlog, a nikdar več ko eden in nikdar zadnji in tedaj v dvozložnih besedah prvi. Vrh tega se ne nahaja nikdar v taisti besedi zategnen in jasen naglas, ²⁾ ker ne more taisti zlog zategnen in jasen biti, torej ne more nobeden na zadnjem zlogu besede stati. Enozložne besede pa imajo ali jasen ali zategnen naglas, tako da ni nobena beseda brez jasnega naglasa. ³⁾ Vsled izgovarjanja nastanejo one napake ust in jezika, katerih ni mogoče popisati: v kovanju besed bolj srečni Grki je imenujejo *ιωτακισμός*, ⁴⁾ *λαμβδαισμός*, *ισχνότης* in *πλατταισμός*, ravno tako *κοιλοστομία*, če se glas, kakor iz globočine ust sliši. Nastajajo pa tudi čudni in nedopovedljivi glasovi, po katerih včasih narodnost vspoznamo. Če torej vse napake, katere sem omenil, odstranimo, dosežemo ono pravilno in blagoglasno izgovarjanje, ki se *ὀρθοέπεια* imenuje; kajti tako se da pravilno izgovarjanje razumeti. (Dalje sledi.)

Dopisi.

Maribor. K učiteljskem vsposobnostnem izpitu v jesenskem obroku se je pri tukajšnji komisiji oglasilo 27 kandidatov, a prišlo jih samo 24, med njimi 5 kandidatinj. Izpit jih je napravilo 21 in sicer za slovenski in nemški učni jezik 15, le za nemški učni jezik pa 6, odlike ni dobil nobeden. Tri kandidatje so odstopili. — Za meščanske šole je delal izpit 1 kandidat, kateri je pa pri ustmenem izpitu odstopil. Iz veronauka je delalo skušnjo 24 kandidatov in kandidatinj; 3 kandidati in ena kandidatinja so propali, izpit jih je napravilo 20.

V naslednjem podamo Popotnik-ovim bralcem pismena vprašanja, ki so se pri izkušnji stavila.

A. Kandidatu za meščanske šole:

a) Iz pedagogike:

1. Welche Vortheile bietet die Schul-Erziehung gegenüber der Haus-Erziehung?

¹⁾ Verg. Georg. III, 234.

²⁾ Če je predzadnji zlog dolg u — u, ne more akcent pred njim stati.

³⁾ Kvintilijan se drži tukaj grških poznamemb za akcent: *acuta* jasen, *gravis* zamolklo, *flexa* (circumflexa) zategnen naglas:

⁴⁾ Jotacizem — debelo izgovarjanje črke j, — Lambdacizem — debelo izgovarjanje črke i, — ischnotes — pretenko izgovarjanje nekaterih črk (v Slovenskem črke r in s). platejazem — debelo izgovarjanje s premočno sapo.

2. Wie verhalten sich die Begriffe zu einander 1. nach ihrem Inhalte, 2. nach ihrem Umfange?

3. Welche Fortschritte auf dem Gebiete der Pädagogik haben wir den Philantropisten zu verdanken?

b) Iz matematike;

1. Jemand kauft für 117 fl. Weizen und zwar kostet jedes *hl* davon um 4 fl. weniger als *hl* sind; wie viel *hl* Weizen hat er gekauft?

2. Ein Wechsel über 2929 Mark, 3 Wochen nach Sicht, acceptirt am 11. August, wird in Leipzig am 17. August mit 4% discountirt; wie viel wird dafür bezahlt?

3. Gegeben sind die 3 Seiten eines schiefwinkligen Dreieckes und zwar $AB=46.857m$ $AC=50m$ und $BC=38.6m$; berechne die 3 Winkel des Dreieckes.

c) Iz geom. risanja:

1. Eine Gemeinde widmet zu Schulzwecken einen rechteckigen Bauplatz von $\frac{1}{2}Ha$ Grundfläche. Auf dem Grundstück soll in die Mitte der längeren Seite, welche 100m lang ist, das Schulgebäude errichtet werden, dessen Baugrund der ganzen Grundfläche ähnlich ist und $450m^2$ misst.

Der Lehrer soll nun eine Situations-Skizze des ganzen Bauplanes und des hinter dem Hause anzulegenden Schulgartens liefern; in diesem Situationsplane soll auf einen Turnplatz Rücksicht genommen werden und sollen folgende Culturgattungen in Beeten vertreten und mit der üblichen Bezeichnung eingezeichnet sein: Wiese, ein kleiner Acker, ein Stück Weingarten, etwas Hopfen-, Gemüse- und Obstgarten; in den vom Gebäude entferntesten Ecken sind 2 Stücke gesonderter Wäldchen, u. zw. Nadel- und Laubwald angelegt und ist das ganze Grundstück mit einem lebenden Zaune eingefasst.

(Die ganze Zeichnung ist mit zu Grundelegung eines 1000theiligen, verjüngten Transversal-Massstabes sauber und scharf in Blei auf einem besonderen Blatte auszuführen.

2. In orthogonaler Projections-Methode ist ein regelmässiges Octaeder unter folgenden Bedingungen darzustellen:

Dasselbe liegt mit einer Seitenfläche in der horizontalen Projections-Ebene derart, dass eine Seitenkante parallel zur Projectionsaxe liegt; es wird durch eine Lichtquelle beleuchtet, deren Strahlen parallel sind und sich in den Projectionen unter 45° zur Projectionsaxe darstellen.

Es ist die 1. und 2. Projection des Octaeders mit Berücksichtigung der Sichtbarkeit der Kanten nebst Selbst- und Schlag Schatten auf die Projections-Ebenen anzugeben.

Bei noch übriger Zeit ist der Neigungswinkel zweier Octaederseiten durch Construction aufzusuchen.

(Die Zeichnung ist in grösserem, deutlichen Massstabe zuerst richtig in Blei auszuführen, dann mit schwarzem Tusche in vollen und gestrichelten Linien, die beschatteten Ebenenstücke in blassem Tusche auszuziehen; die Beschreibung der Figur hat in einem gebräuchlichen Zeichnungs-Alphabete zu geschehen und ist eine entsprechende Ueberschrift, nebst Datum und Name unterhalb in Blockschrift beizusetzen.

d) Iz prostega risanja:

1. Ein Doppelkreuz sammt Sockel (Holzmodel) ist perspectivisch darzustellen.

2. Zeichnen eines Gypsmodelles mit Angabe des Selbst- und Schlag-Schattens und der Lichtstellen. (Dabei sind verschiedene Schattirungs-Methoden anzuwenden.

3. Ein polychromes Ornament (italienische Renaissance), bei dessen Anfertigung nur die primären Farben angewendet werden dürfen, ist zu zeichnen.

e) Krasopisje:

Der Satz: „Das ideale Leben ist der Herzschlag eines Volkes, wo dieser aufhört, tritt der Tod ein“, ist in den Schriftarten, welche an der Bürgerschule gelehrt werden, niederzuschreiben. (Konec sledi.)

Iz Celja. Da-si je bilo neugodno vreme, da-si je mnogo mlajših tovarišev bilo pri zrelostnem izpitu, zbralo se je ipak zadostno število članov, da se je mesečno zborovanje celjskega učiteljskega društva, dne 2. t. m. vršiti zamoglo. Ob 12. uri pozdravi prvosednik navzoče s presrečnimi besedami ter se spominja dr. Gustava Adolfa Lindner-a, kateri je 16. oktobra t. l. umrl. Dr. Lindner bil je častni član, prvi predsednik in sploh ves čas svojega bivanja v Celju, krepek steber celjskega učiteljskega društva. V znak globokega sožaljenja vzdignó se navzoči od svojih sedežev.

Ker je društveni tajnik zadržan udeležiti se zborovanja, izvoli se g. Fr. Kocbek zapisnikarjem. Potem prečita g. A. Brezovnik, zapisnik o zadnjem društvenem zborovanju v Št. Jurju na juž. žel., kateri se odobri. — O društvenih zadevah izvešča prvosednik, kako je izvršil to, kar se mu je pri zadnjem zborovanju naročilo, in sicer:

1. „Pedagogijsko društvo“ v Krškem vprašal je, ali je voljno vzprejeti v svoj delokrog tudi izdavanje organizovane mladinske knjižice. Predsednik tega društva g. Fr. Gabršek odgovoril mu je, da bi društvo rado izdajalo omenjeno knjižnico, ako bi imelo zagotovilo, da dobi dovolj podpore.

2. Velezaslužnemu podpiratelju slovenskega šolstva g. Jan. Legu izrazil je pismene zahvalo celjskega učiteljskega društva za njegovo blagodušno delovanje. Odgovora ni še dobil doslej nobenega.

Na to še omeni pomote, ki je v zadnjem dopisu v „Popot.“, da k našemu društvu ni pristopil g. Šah nego gospodična Šarlah iz Dramelj.

Potem sledi govor g. Fr. Kocbek-a „O zvezi slovenskih učiteljskih društev“. Govornik poudarja važnost zveze, navede vse članke in dopise govoreče o isti stvari, našteje vzroke, zakaj se zveza še ni osnovala ter stavi konečno predlog, naj celjsko učiteljsko društvo prevzame osnovanje nameravane zveze. Zato naj se voli odbor obstoječ iz treh članov, kateri vodi celo stvar do definitivnega rešenja. Živahne debate, ki se je vnela po govoru, udeležili so se gg. Zupan, Gradišnik, Petriček in Brezovnik. — Predlog, da vzame naše društvo vso zadevo v roke, sprejme se jednoglasno. V dotični odbor izvoljeni so bili gg. Brezovnik, Gradišnik, in Kocbek.

Drugi govor imel je g. A. Gradišnik „O Trboveljski razstavi s posebnim ozirom na šolski oddelek“. Poročevalec pravi, da je bilo šolstvo častno zastopano ter najlepši oddelek cele razstave. Na dalje omeni še, kaj so pojedine šole in učitelji razstavili in kdo je bil odlikovan.

Na svidenje pri prihodnjem zborovanju, dne 1. decembra t. l.

Savinjski.

Iz Št. Jurja ob juž. žel. „Cesarjevič Rudolfovo sadjerejsko društvo“ naznanja svojim udom, da je sicer nameravalo zdaj v jeseni oddavati drevesca svojih vrtov, kar je pa iz tehničnih vzrokov preložilo na spomlad. Vsak društvenik, ki je letnino za tekoče leto odrajtal, dobi dve drevesci požlahtnjeni, nekaj sadežev divjakov, pa tudi cepičev brezplačno, ako se za to o pravem času — do novega leta oglasi. Oglasiti se je po dotičnem poverjeniku ali pa tudi posamezno. Če kdo več drevesec želi, jih tudi dobi po primerni ceni — dokler jih bo še kaj. V prihodnji odborovi seji se bodo znova postavili poverjeniki društveni; naj bi se nam y tem obziru vešči in delavni društveniki nasvetovati blagovolili, kajti velik del povoljnega vspuha v društvenem delovanju je zavisen od marljivih poverjenikov, kateri imajo veselje do sadjarstva.

Val. Jarc, tajnik.

Kranjsko. — Vaš cenjeni list je po „Slov. Narodu“ tudi poročal o zadnjem občenem zboru „slov. uč. društva“. Kdor je bil sam navzočen pri le-tem zboru, on se je lahko prepričal, da je pri slov. uč. društvu marsikaj gnjilega. To je povedel Ljubljanskim gospodom nek veljaven družabnik in odbornik sam, le s tem razločkom, da jim je dejal, da je marsikaj „črvivega“ pri slov. uč. društvu, kakor tudi pri Kranjskem učiteljstvu sploh. Seveda to ni bilo po vseči Ljubljanskim oblastnežem. Sicer vam bi mogel izza kulis zadnjega tega „občnega“ zbora, kojega se je jedva 40 društvnikov udeležilo, povedati še marsikaj pikantnega, a za danes naj bode dosti o tej točki, možno drugo pot.

V Ljubljanski okolici snujó učitelji društvo. Prav tako! Zdramimo se Kranjski kolegi! Ustanovimo si v vsakem okraju vsaj jedno društvo. Časi so resnobni, združitve nam je živo treba! Na krepko delo torej! Kaj nam pomaga pisanje kaj javkanje, pokažimo v dejanju, da smo vredni vsestranske podpore. Facta leguntur!

Jednajst šolskih okrajev šteje Kranjska. V vsakem okraju se bode našlo vendar toliko zavednežev mej nami, da se bomo lotili dela ter si osnovali svoj krog, svoje društvo. Sramota, če tega ne vzmoremo! — Vsaj ni treba, da bi bilo posamno društvo ravno preštevilno, če je tudi le malobrojno, a može naj ima za člane, kojim gre stanovsk interes in sveta naša stvar iz sreč! Mili sodrugi, poskusite in videli boste, da gre. In če smo se združili v po-amnih društvih, potem se združimo — skupno po društvih. Jedna vez naj nas veže z istokrvnimi sotrudniki na Štajerskem, Primorskem in Koroškem. Čas je resen, a čas beži. Ne zamujajmo mesecev, tednov, dni —, marveč hipno se vzdignimo ter kažimo svetu, da smo godni za samostojno postopanje ter da nečemo zaostati — stanovsko nazadovati. Torej bratje, premislite in potem ukrenite pravo! V škodo Vam ne bo!

Br.

Iz Primorskega. Plodonosno delovanje Lego-vo na literaturnem in šolskem polju slovenskem odziva se vže nekaj let sem z vseobčnim priznavanjem od mnogih učiteljskih in neučiteljskih društev. Pred letom in še prej izrazilo mu je „Slov. uč. društvo“, „Slov. Matica“ itd. svoje priznavanje. V poslednjem času se je osobito učiteljstvo opozorilo na zasluge Lego-ve z naglašanjem, da treba take može očitno častiti. Najbolje je v tem oziru ukrenolo Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo, katero poziva med drugim vsa uč. društva, da izražajo g. Lego-tu svoje priznanje njegovih zaslug. Kolikor je nam Primorskim učiteljem znano, je Celjsko, Ptujsko in Šmarijsko-Rogatsko učiteljsko društvo razpravljalo o Legovih zaslugah, ter sklenilo mu po posebnih častnih pismih (diplomih) izraziti svoje spoštovanje. Sledeč lepemu primeru navedenih društev imenovala je dne 5. septembra „Nar. šola“ v Ljubljani, dne 27. septembra „uč. društvo za Tolmin“, a dne 13. okt. „uč. društvo za Sežano“ gosp. Lego-ta svojim častnim členom.

Lego-va največja skrb je ustanoviti našej šoli „organizovano knjižnico za mladino“. Da izvede ta svoj blagi namen nabira pri nas posredno pisatelje a na Češkem gmotno podporo ter ne štedi ni svojega imetka. On vidi, da slov. učiteljstvo dosedaj še, tako rekoč, ni bilo zmožno izvesti takega podjetja; zato ga hoče izgojiti sposobnega, a to tem načinom, da odstrani lastnim delovanjem vse zapreke, katerih odstraniti mi nismo imeli moči ali pa jih odstraniti, nismo umeli. V njegovem smislu in po njegovem posredovanju je pričelo srečno delovati Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo na Štajerskem, in nam je slasti priobčen „Poziv slov. učiteljstvu“, da razpravljamo o ustanovi „organizovane knjižnice za slov. mladino“, jako ugajal. Tem neprijetneje nas je dirnal preklie dotičnega poziva po gosp. predsedniku. In ko smo izvedeli po privatnem dopisovanju, da je Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo pravilno sklenolo ovi poziv pri zborovanju, katerega se predsednik niti vdeležil ni — predsedoval je njegov namestnik — in je vendar gosp. predsednik ta sklep iz neznanega vzroka po minulem poldrugem mesecu z neopravičeno samooblastjo preklical, sino se takemu postopanju kaj čudili.

Ali je tak preklie po dotičnih pravilih dovoljen in če je dovoljen, kakšna so pravila Šmarijsko-Rogatskega uč. društva? Sme li predsednik preklicati, kar sklene vse društvo na korist šolstvu in na svojo čast? In kakšen je predsednik omenjenega društva, če jemlje zaupanje svojemu društvu pred svetom? Nadejamo se, da bode Šmarijsko-Rogatsko uč. društvo o tej zadevi kljub nepovoljnemu preklicu dalje plodonosno delovalo ter nas spodbujalo, da i mi na Primorskem v zvezi s svojimi vrtilmi kolegi na Štajerskem delujemo. Iz Česke nam dohajajo vesele vesti. Po Lego-tem nastajanju osnovani „Spolek česko-slovinsky“ bode med drugim ustanavljal po slovenskih deželah „knjižnice za mladino“ in ves narod. Česko učiteljstvo se v kratkem organizuje tako, da bode v dopisujočej zvezi s slovenskim, hrvatskim in poljskim učiteljstvom. Živela zveza naša!

D. M.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je krajnemu šolsk. svetu v Št. Petru v sav. dolini za zgradbo nove šole 300 glđ.

[Odlikovanje.] Tukajšnji infulirani stolni dekan in bivši član štaj. dež. šolskega sveta, preč. gosp. Ignacij Orožen dobil je red železne krone tretje vrste.

[C. kr. dež. šolski svet štaj.] je odobril, da se enorazredna ljudska šola v Svičini (okr. Maribor) razširi v dvorazrednico.

[Fran Levstik †.] Dne 16. t. m. je v Ljubljani ob 9. uri zjutraj v isti sobi, v kateri je nekda j stanoval Prešeren, po dvomesečnej mučnej bolezni (Morbus Brightii) izdihnil svojo blago dušo. Fran Levstik v 56. letu svoje dobe. Bil je ranjki „slovenskega jezika najboljši poznavatelj, bil prvi naš kritik in satirik, gledé tehnike in jezika najboljši lirik, bil je pisatelj, ki je imel v vsaki stroki rēzek in izviren okus, v jezikovnih zadevah avtoriteta, katerej se je vklanjal brez izjeme vsakdo, v naši literaturi pa sploh reformator v besede najboljšem pomenu“. — Ohranimo mu blag spomin! Bodi mu zemljica lahka, katero je tako iskreno ljubil!

[Gosp. prof. Fr. Levec] dobil je, kakor poroča „Slov. Nar.“, od cesarjeviča Rudolfa lastnoročno podpisano pismo z vabilom, da za delo „Die österreichisch-ungarische Monarchie“ spiše zgodovino Kranjske v obsegu jedne tiskane pole. — Gosp. spiritual J. Flis izbran je isto tako sotrudnikom rečenega dela ter bo de spisal članek o arhitekturi, slikarstvu in plastiki za renesanse do najnovejše dobe.

[Prezgodaj razviti možgani.] Angl. list „Nature“ objavlja vest, da je neko dete le jedno leto in tri mesece staro že znalo precej čitati, naštet i imena dnij in mesecev. Dve leti staro je dobro razumelo vse, kar so ga učili in mu govorili. Zapomnilo je še tudi nekoliko angleških in nemških pesnic. V četrtem letu je začelo zgubljati razum in je že le težko čitalo. Iz tega dotični list sklepa, da se premladih otrok ne sme preveč siliti z učenjem, dokler se možgani naravno ne razvijajo.

[Učiteljski zbori v Ameriki.] Narodni učitelji zedinjenih severnih držav zbornjejo vsako leto poenkrat. Tekočega leta sklicali so svoj zbor v Čikago, katerega se je vdeležilo 18.000 oseb, med njimi 7000 učiteljic in 3000 učiteljev. Lep dokaz, da je narodno učiteljstvo prebujeno, da se zaveda svojega prezvišenega poklica in da se zanj tudi zanimiva.

[V Bolgariji] zahteva šolska postava, da mora mladež po mestih 8 let, na selih 6 let šolo obiskovati. Stroški za narodno šolstvo znašali so leta 1885 2½ milijona frankov.

Vabilo k zborovanju učiteljskega društva za mariborsko okolico dne 1. decembra t. l. pri katerem bode med drugim podaval g. G. Majcen „Praktične doneske z ozirom na računilo g. prof. Lavterja“. Odbor.

Vabilo k zborovanju ptujskega učit. društva dne 1. decembra 1887 ob 11. uri dopoldne v okoliški šoli. Vspored: 1. Zapisnik in dopisi. 2. „Das Wissenswerthe für den Lehrer über Infectionskrankheiten“, predava e. kr. okr. zdravnik gospod dr. F. Kleinsasser. 3. Govor gospoda Kaukler-ja o šolskih knjižnicah. 4. Nasveti. K obilnej udeležbi vabi odbor.

Vabilo. Celjsko učit. društvo ima v četrtek, dne 1. decembra t. l. ob 11. uri dopoldne v Celjski okoliški šoli svoj mesečen zbor s sledečim dnevnim redom: a) Petje. b) Zapisnik. c) Društvene zadeve. d) Učni poskus iz domovinoslovja; gov. g. A. Petriček. e) Črtice iz moje šolske prakse; gov. g. A. Brezovnik. f) Nasveti. K obilni udeležbi vabi in prosi odbor.

Vabilo k zborovanju „Sav. učiteljskega društva“, dne 15. decembra dopoldne ob 10. uri v novem šolskem poslopju v Gomilskem. Na dnevnem redu bode: 1. Zapisnik. 2. Poročilo. 3. Prosto predavanje. 4. Nasveti. K obilni in točni udeležitvi vabi uljudno odbor.

Naznanilo. „Popotnikov koledar za slov. učitelje 1888“ se pridno tiska in se zač. t. kom prihodnjega mesca gotovo razpošiljati prične. Ker nam je od 1. letnika precej komadov ostalo, smo dali letos le nekaj več izvodov tiskati, kakor smo jih lani razpečali. Kdor torej koledar s popravljanim in zelo popolnjenim šematizmom šol in učiteljev po vsem Slovenskem (cena 1 gld. 20 kr. s poštnino vred) želi, naj se zanj o pravem času oglasi pri **Upravištvu „Popotnika“,** Maribor, Reiserstr. 8.

NATEČAJI.

Štev. 672.

Nadučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v **Zdolah** se nadučiteljsko mesto z dohodki po IV. plačilni vrsti in prostim stanovanjem umešča.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolskega sveta do **20. decembra 1887**, vložijo pri krajnem šolskem svetu v **Zdolah** pošta Videm ob Savi.

Okr. šolski svet Brežice, dne 6. novembra 1887

Predsednik: **Wagner s. r.**

Štev. 859.

Učiteljsko mesto.

Na enorazredni ljudski šoli v **Zagorju** se učiteljsko mesto z dohodki IV. plačilne vrste in prostim stanovanjem umešča.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolskega sveta vložijo pri krajnem šolskem svetu v **Zagorju**, pošta Kozje do **20. decembra 1887**.

Okr. šolski svet Kozje, dne 5. novembra 1887.

Predsednik: **Wagner s. r.**

Štev. 992.

Učiteljsko mesto.

Na enorazredni ljudski šoli v **Dobjem** se mesto učitelja z dohodki IV. plačilne vrste in prostim stanovanjem definitivno umešča.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolskega sveta vložijo pri krajnem šolskem svetu v **Dobjem**, pošta Planina (Montpreis) do **31. decembra 1887**.

Okr. šolski svet Kozje, dne 20. novembra 1887.

Predsednik: **Wagner s. r.**

Štev. 650.

Dve podučiteljski službi

in sicer: ena na trirazrednici pri sv. Tomažu, IV. plačilnega razreda, — in ena na dvorazrednici na **Humu** (Kulmburg) IV. plačilnega razreda in s prosto sobo, se umeščate.

Prosilci, nemškega in slovenskega podučevanja zmožni, naj vložijo svoje prošnje do **1. januarja 1888** pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

Okr. šolski svet Ormož, dne 16. oktobra 1887.

Predsednik: **Marek s. r.**